

VÄVA VADMAL

Bland alla våra gamla folkdanser och lekar torde ingen vara mera känd och utbredd inom vårt land än »Väva Vadmal». Var denna dans ursprungligen uppkommit torde nog numera vara svårt att avgöra, men då den tillkommit för att symbolisera en urgammal svensk hemslöjd, vadmalsvävningen, har den så småningom kommit att bliva en mycket omtyckt och av såväl gammal som ung med nöje omfattad lek, särskilt vid julgillena, inom så gott som alla Sveriges landskap. Folkdansarna ha naturligtvis tagit upp leken bland sina danser, och ha därvid ordnat de olika turer-
na, som i skilda landsändar utförts på olika sätt och i olika inbördes ordning, så att dansen skulle få en bestämd karaktär, och de skilda turer-
na flyta lätt ihop med varandra.

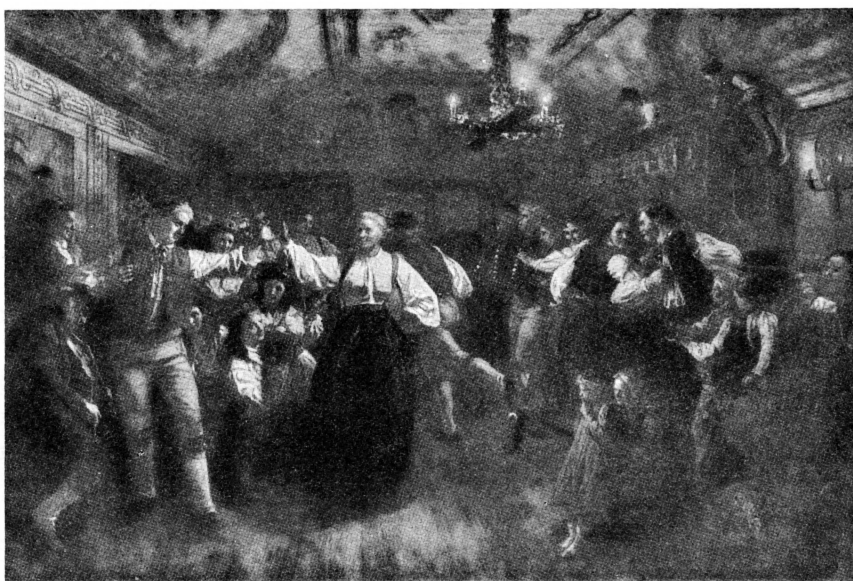
Konstnären Wallander (1821—1888) återgiver en bild av dansen i sin vackra tavla, »Väva vadmal, danslek i Delsbo»,

signerad 1875, varav synes, att dansen redan tidigare varit en av bygdeungdomen i Delsbo mycket omtyckt danslek. Om dansen uppstått i Delsbo är inte lätt att taga reda på nu, men den synes vara något tam för dellbornas friska och livliga lynne. Polskan, efter vilken den dansas, tyder icke på någon hälsingemelodi, snarare på melodi från Skåne eller Östergötland. Dansen beskrives även i Arvidssons »Svenska Fornsånger» i hans arbete, utgivet år 1842, del III sid. 196, där både text, melodi och beskrivning finnas.

Dansen kan utföras av huru många jämna antal par som helst, men de olika turer-
na gå bäst ihop med musiken, om de utföras av åtta par, varför beskrivningen här nedan kommer att hänföra sig till nämnda antal

par. Vi vilja dock påpeka, att om dansen utföres av flera eller färre par, bör varje tur börja på ny repris i musiken.

Utgångsställning: Kavaljerer och damer på var sin, mot fronten vinkelrät linje, vända mot varandra, ungefär fyra stegs avstånd mellan linjerna. Kavaljererlinjen till höger och damlinjen till vänster, från fronten sett. Parens ordningsföljd anges med bortersta paret som n:r 1, det närmast fronten stående paret som n:r 8. Paret n:r 1 är springpar.

Väva Vadmal, Delsbo socken, Hälsingland. J. W. Wallander.

Steg: Vanliga springsteg med början på vänster fot, där ej annorlunda föreskrives, samt östgötasteg.

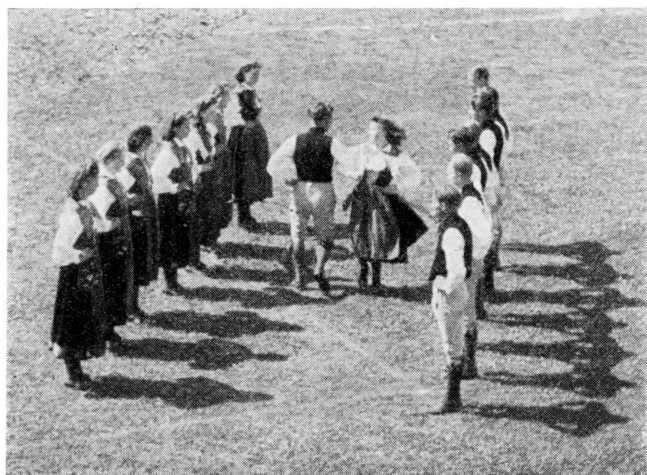
Fattning: Ledig hand i sidan.

Tur 1.

Omedelbart efter anslaget fatta de dansande linjevis varandras händer och springa, med noga iakttagen rättning och med mar-

kering på första steget, tre små steg fram mot varandra (1) och göra halt med appell på höger fot (2), »slå tillsammans», varefter alla, med undantag av springparet, linjevis med tre små steg baklänges, utan markering och halt utan appell, återvända till sina platser (3—4). Medan linjerna springa bakåt, taga springparets kavaljer och dam öppen fattning n:r 1 och springa med sex steg mellan linjerna fram mot fronten (3—4), där de omedelbart vända, kavaljeren medsols och damen motsols, kavaljeren med sin vänstra hand fattande damens högra. I denna ställning stannar springparet på stället med ryggen mot fronten två takter, medan de båda linjerna såsom nyss beskrivits »slå tillsammans» (5—6). Då linjerna därefter, såsom nyss beskrivits, ånyo springa bakåt, dansar

springparet mellan linjerna med sex steg bort från fronten (7—8), och vänder, kavaljer motsols och dam medsols, samt fattar öppen fattning n:r 1, och förbliver paret sedan i denna ställning i två takter, medan linjerna ånyo slå tillsamman (9—10). Linjerna springa nu åter baklänges ifrån varandra och alla släppa varandras händer samt iakttaga rättning och sätta händerna i sidorna, medan springparet dansar sex korta springsteg mellan linjerna fram emot fronten (11—12). Komna ungefär halvvägs fatta så springparets kavaljer och dam höger armkrok och omdansa på stället

Tur 1.

Foto: G. Skoglund.

fyra takter (13—16), varvid tillses, att vid omdansningens slut kavaljer är vänd i riktning mot fronten och dam i riktning från fronten. Springparets kavaljer springer så, med appell på första steget, mot damen n:r 8, vilken, med samtidig appell, utsträcker mot honom sin vänstra arm, båda fatta vänster armkrok och omdansa ett varv på stället (1—2), varefter damen n:r 8 intager sin plats i linjen och kavaljeren springer mot mitten och möter samt omdansar med egen dam, men utan appell, i höger armkrok ett varv (3—4). Springparets dam har samtidigt på samma sätt, som nyss beskrivits för kavaljeren, omdansat i vänster armkrok med kavaljeren n:r 2 (1—2), vilken därefter intager sin plats i linjen, medan damen springer mot sin egen kavaljer mitt emellan linjerna och med honom omdansar i höger armkrok (3—4). På samma sätt fortsätter nu springparets kavaljer och dam att omdansa med linjernas damer och kavaljerer i vänster armkrok och med varandra i höger armkrok, tills samtliga i linjerna omdansat med springparet (5—16,

1—10), springparets kavaljer och dam omdansa därefter med varandra i höger armkrok till reprisens slut, varvid de draga sig bort från fronten och i riktning mot kavaljer n:r 2 (11—16). Springparet tager där portfattning och kavaljerlinjens samtliga kavaljerer sätta sig på första taktens första taktdel ned på hälarna och klappa sedan med tolv slag i händerna, medan springparet, kavaljeren bakom och damen framför kavaljererna, springer fram mot fronten (1—4). På fjärde taktens sista taktdel, då porten skall hava hunnit passera kavaljererna, resa sig dessa på en gång och sätta händerna i sidorna, varefter alla damerna på femte taktens första taktdel sätta sig ned på hälarna och därefter klappa tolv slag i händerna, medan springparet, fortfarande i portfattning och kavaljeren bakom samt damen framför damernas linje, springer bort från fronten (5—8). På åttonde taktens sista taktdel, då porten skall ha hunnit passera damerna, resa sig dessa på en gång och sätta händerna i sidorna, och springparet fortsätter nu, under vanlig öppen fattning n:r 1, fram mellan linjerna mot fronten, där kavaljeren släpper sin dams hand och kavaljer under vridning motsols och dam under vridning medsols, ställa sig bredvid respektive kavaljer n:r 8 och dam n:r 8, varefter samtliga linjevis fatta varandras händer (9—12). Linjerna springa nu som i turens början beskrivits tre små steg fram mot varandra och göra halt (13—14) samt stanna där reprisen ut, varvid udda kavaljerer fatta med vänster hand egen dams högra hand och vända sig från fronten, samt jämna kavaljerer fatta med höger egen dams vänstra hand och vända sig mot fronten, ledig hand i sidan (15—16).

Tur 2.

Alla udda paren bilda port och springa med markering på första steget och med början på yttre foten tre små steg bort ifrån fronten, samtidigt som alla jämna paren med markering på första steget och med början på yttre foten med tre små steg krypa igenom de av de udda paren bildade portarna fram emot fronten (1). De jämna paren bilda nu port och fortsätta med markering och tre små springsteg mot fronten, under det att de udda paren på samma sätt krypa igenom portarna från fronten (2). Så fortsätter nu turen med att paren ömsevis bilda port och ömsevis krypa igenom, varvid iakttages, att då ett par under dansen kommit framkrypande igenom porten närmast fronten, paret under en takts vila på stället vänder

helt om, kavaljeren med- och damen motsols, och byta hand, varefter paret på följande takt bildar port och springer bort från fronten. På samma sätt skall varje par, som under dansen bildar port längst bort från fronten, under en takts vila på stället vända helt om, kavaljeren motsols och damen medsols, och byta hand samt på följande takt krypa fram emot fronten under den port, som nästkommande par bildar o. s. v. Varje port och varje krypning skall alltså verkställas på en takt, och skola samtliga par, sedan de passerat och vänt vid de båda flyglarna, på 16 takter vara åter på sina platser (3—8, 9—16).

Tur 3.

Denna tur följer omedelbart och utan något som helst uppehåll på föregående tur. Så snart paren i tur 2 återkommit till sina platser, taga samtliga par slutet fattning n:r 4. Alla udda kavaljerer springa nu, dragande sina damer med sig och med markering på första steget, sex små steg, snett bakåt åt höger, något bort från fronten, samtidigt som de jämna kavaljererna, skjutande sina damer framför sig, springa sex små steg framåt åt vänster, något fram emot fronten (1—2). De udda kavaljererna springa därefter, skjutande sina damer framför sig, sex steg in i luckorna mellan de båda närmast kommande jämna paren, snett framåt åt höger, samtidigt som de jämna kavaljererna, dragande sina damer med sig, springa sex steg in i luckorna mellan de båda närmast kommande udda paren, snett bakåt åt vänster (3—4). Så fortsättes dansen, varvid kavaljererna ömsevis springa baklänges, dragande sina damer med sig, och ömsevis springa framlänges, skjutande sina damer framför sig (5—16, 1—16), på vilken tid alltså samtliga paren hunnit återkomma till sina platser. Härvid måste dock iakttagas, att då en kavaljer under baklängesspringningen åt vänster dragit sin dam med sig till platsen närmast fronten, detta par stannar över två takter, till höger om mittlinjen från fronten sett, varefter samma kavaljer på nästa takt skjuter sin dam framför sig in i närmaste lucka åt höger. På samma sätt skall en kavaljer, som under framlängesspringningen åt höger skjutit sin dam framför sig till platsen längst bort från fronten, med sin dam stanna över två takter, till vänster om mittlinjen från fronten sett, samt därefter på nästa takt draga sin dam med sig in i närmaste lucka åt vänster. Under de två första takterna röra sig sålunda samtliga åtta paren, fyra åt vardera hållet, under de därpå följande två takterna röra

sig också alla åtta paren, fyra åt vardera hållet. Under de därpå följande två takterna röra sig däremot endast sex par, tre åt vardera hållet, under det att de båda flygelparen stå stilla. Under de två följande takterna röra sig ånyo samtliga par, o. s. v. När de sex mellersta paren efter att ha passerat de båda flyglarna återkommit till sina platser, springa de över dessa ut i jämbredd med de båda stillastående flygelparen, varefter samtliga par intaga sina platser vid turens början (1—6, 1—12). Kavaljererna släppa nu med vänstra handen sin dams högra hand, och damerna sträcka sin lediga högra hand under fattningen med egen kavaljer och fatta med denna den närmast till vänster stående kavaljerens lediga vänstra hand. Damen n:r 2 sätter sin lediga högra hand i sidan, och kavaljeren n:r 1 sin lediga vänstra hand i sidan, och alla invänta så reprisens slut (13—16).

Tur 4.

Alla höja på första taktdelen sina händer till en tunnelgång, vilken damen n:r 2 kryper igenom fram emot fronten, följd i sladdfattning av egen kavaljer, denne av damen n:r 3, o. s. v. När damen n:r 2 kommit igenom tunnelgången, viker hon av samt drager sladden motsols mot egen plats, dit hon återkommer på åttonde takten (1—8). På nionde taktens första taktdel vänder sig andra paret först rygg mot rygg och därefter, fortfarande under sladdfattning och vridande sig, kavaljeren motsols och damen medsols, runt, så att de efter vridningen och på den plats de intogo vid turens början komma att vända sig mot varandra. Under vridningen föres damens vänstra och kavaljerens högra hand över huvudet och förbli sedan i den upplyftade ställningen (9—10). Damen n:r 3 kommer nu fram i den port, som bildats av paret n:r 2 och dröjer där, tills hennes kavaljer är omedelbart bakom hennes rygg, och båda vrida sig på första taktdelen av takt 11 på samma sätt som för paret n:r 2 beskrivits, tills de komma att stå vända mot varandra och bredvid paret n:r 2, varvid naturligtvis damen under vridningen först måste föra sin högra och sedan sin vänstra hand över huvudet (11—12). Damen n:r 4 kommer så fram i tunnelmynningen och inväntar där sin kavaljer, varefter paret n:r 4 intager sin plats bredvid paret n:r 3, på samma sätt som för paret n:r 3 beskrivits (13—14). Paren n:r 5, 6, 7, 8 och 1 göra därefter liknande vändningar och intaga sina platser vid turens början, varefter samtliga för ett